

การพัฒนาชุดนิทานผจญภัยแนวคิดหมวกหกใบของเดอ โบโนเพื่อส่งเสริมความ ตระหนักรู้ทางสังคมในเด็กปฐมวัย

The Development of Storybook Set with De Bono's Six Thinking Hats to Enhance Social Awareness in Young Children

¹วริศรา มุกดาสนิท, ²ปิยะนันท์ หิรัณย์ชโลธร และ ³ปัทมาวดี เล่ห์มงคล
¹Varrissara Mukdasanit, ²Piyanan Hirunchalothorn and ³Pattamavadi Lehmongkol

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Faculty of Education, Kasetsart University, Thailand.

¹E-mail: varrissara.mu@ku.th, ²piyanan.h@ku.th, ³fedupdl@ku.ac.th

Received July 17, 2023; Revised August 3, 2023; Accepted August 25, 2023

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาชุดนิทานผจญภัยแนวคิดหมวกหกใบของเดอ โบโนเพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้ทางสังคมในเด็กปฐมวัย เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ใช้แนวคิดความตระหนักรู้ทางสังคมร่วมกับแนวคิดหมวกหกใบของเดอ โบโนเป็นกรอบการวิจัย โดยการวิจัยมี 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การพัฒนาชุดนิทาน โดยขั้นตอนประกอบไปด้วย การวิจัยเอกสาร ออกแบบร่างชุดนิทาน ระยะที่ 2 การประเมินคุณภาพของชุดนิทาน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน และ ครูปฐมวัยจำนวน 5 คน จาก 5 โรงเรียน เครื่องมือในการวิจัยคือ แบบประเมินชุดนิทาน มีประเด็นที่ศึกษาคือ 1) การจัดรูปแบบ 2) เนื้อหา 3) การใช้ภาษา และ 4) คุณประโยชน์ที่ได้รับ แบบสัมภาษณ์ครูปฐมวัยเกี่ยวกับการใช้ชุดนิทานมีประเด็นที่ศึกษาคือ 1) ความคิดเห็นต่อรูปแบบของชุดนิทาน 2) ความพึงพอใจของการนำชุดนิทานไปใช้ 3) การตอบสนองของเด็ก และ 4) พฤติกรรมด้านความตระหนักรู้ทางสังคมของเด็กหลังได้รับชุดนิทาน

ผลการวิจัยพบว่า ชุดนิทานจำนวน 7 เล่มมีเนื้อหา สอดคล้องตามองค์ประกอบของความตระหนักรู้ทางสังคม และเสริมสร้างความตระหนักรู้ทางสังคมในเด็กปฐมวัยได้เป็นอย่างดี เด็กสามารถเข้าใจเนื้อหาได้ง่าย มีอารมณ์ร่วมไปกับเนื้อเรื่อง และมีส่วนร่วมในการตอบคำถามเป็นอย่างดี สามารถตอบคำถามที่มีความสอดคล้องกับความตระหนักรู้ทางสังคม ภายหลังจากได้รับสื่อ เด็กมีพฤติกรรมที่แสดงถึงความตระหนักรู้ทางสังคม ผ่านคำพูดและการกระทำอย่างเห็นได้ชัด

คำสำคัญ: ความตระหนักรู้ทางสังคม; หมวก 6 ใบของเดอ โบโน; นิทาน; เด็กปฐมวัย

Abstract

This article purposes to develop the storybook set with Edward de Bono's six Thinking Hats Concept to enhance social awareness in young children. The research method is a mixed-method approach. The conceptual framework combines the principles of social and emotional

learning with de Bono's six thinking hats. The research process consists of two distinct phases. The first phase involves the development of storybooks using Edward de Bono's six thinking hats concept includes conducting a literature review and designing the initial draft of the storybook set. The second phase focuses on the quality assessment of the storybook set, with input from key informants such as three qualified experts and five young children's teachers from five schools. Two research instruments are utilized in this study. Firstly, an assessment tool is used to evaluate the storybook set's effectiveness. This assessment tool encompasses four areas of evaluation: 1) Format, 2) Content, 3) The Utilization of Language, and 4) Benefits and Practical Application. Secondly, interviews are conducted with young children's teachers to gather their insights on the implementation of the storybook set. The interview topics encompass four key areas of discussion: 1) Opinions on the storybook format, 2) Satisfaction with the application of the storybook set, 3) Observations of children's responses, and 4) Changes in children's social awareness behaviour after listening to the storybooks.

The research findings indicate that the storybook set effectively facilitates children's comprehension of social awareness. The children demonstrated a rapid understanding of the content, exhibited emotional engagement throughout the storytelling process, and actively participated in responding to questions of social awareness. Subsequently, following exposure to the storybook media, the children displayed behaviours that reflected increased social awareness. These behaviours were manifested through clear verbal expressions and observable actions.

Keywords: Social Awareness; Six Thinking Hats; Storybook; Young children

บทนำ

ปัจจุบันสังคมได้เผชิญหน้ากับความหลากหลายในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นชาติพันธุ์ เพศ ศาสนา หรือแนวคิด ซึ่งปัญหาในสังคมล้วนมีสาเหตุมาจากการไม่ยอมรับในความแตกต่างระหว่างบุคคล ก่อให้เกิดรูปแบบของการกระทำทางลบ เช่น การดูถูก การกีดกัน และการทำร้ายร่างกาย โดยการกระทำเกือบทั้งหมดนั้นถูกจัดอยู่ในการกระทำที่เรียกว่าการกลั่นแกล้ง (Bullying) โดยพฤติกรรมการกลั่นแกล้งได้สร้างผลกระทบในทางลบต่อผู้ที่ถูกข่มเหงรังแกในหลายด้าน ที่เห็นได้ชัดคือความเครียดในเด็ก ซึ่งนำไปสู่ปัญหาทางสุขภาพจิตได้ (Ju & Lee, 2019) สภาพแวดล้อมรอบตัวเด็กคือสิ่งสำคัญที่ก่อให้เกิดความเครียดได้ เพื่อนร่วมห้องหรือครูที่ไม่มีความตระหนักรู้ทางอารมณ์หรือสังคมที่เพียงพอ นับเป็นหนึ่งในปัจจัย (Koth et al., 2008) ซึ่งนำไปสู่ภาวะปฏิเสธการไปโรงเรียนที่จะนำไปสู่ความล้มเหลวทางการศึกษา การเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคม (Social and Emotional Learning) จึงมีความสำคัญในการปลูกฝัง รากฐานการเรียนรู้เพื่อให้เกิดการตระหนักรู้และการเปลี่ยนแปลงเชิงพฤติกรรมของบุคคลในระยะยาว รวมทั้งยังสามารถทำให้ประสิทธิภาพทางการศึกษาของเด็กดีขึ้น (Durlak et al., 2011)

การตระหนักรู้ทางสังคม (Social Awareness) เป็นหนึ่งในองค์ประกอบของการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคม มีนิยามครอบคลุมถึงการยอมรับในความแตกต่าง ความหลากหลาย ยอมรับในมุมมอง ทัศนคติ ความคิดของผู้อื่น และให้สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้ ความตระหนักรู้ทางสังคมจึงเป็นประเด็นที่ผู้เลี้ยงดูและครูในยุคสมัยนี้

ให้ความสำคัญ เพื่อลดความเสี่ยงของพฤติกรรมเชิงลบ และปลูกฝังทัศนคติทางสังคมอันดีให้แก่เด็กเพื่อให้พวกเขาเติบโตไปอย่างมีคุณภาพ ไม่สร้างความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่น (CASEL, 2020)

นิทานเป็นสื่อที่มีประสิทธิภาพเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ให้กับเด็กปฐมวัย นิทานสามารถสร้างจินตนาการ ความฝัน ความคิด ความเข้าใจ และการรับรู้ให้กับเด็ก (กุลยา ตันติผลาชีวะ, 2541) อ้างอิงจากทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของ Bandura & Walters (1977) การเรียนรู้ทางสังคมนั้นเกิดจากการที่เด็กเรียนรู้จากการสังเกตและเปรียบเทียบผลของการกระทำทางสังคมจากตัวแบบ ว่าการกระทำนั้นจะก่อให้เกิดผลกระทบอย่างไร นำมาสู่การสร้างแรงจูงใจให้เกิดการกระทำ หากการกระทำนั้นเป็นที่พึงปรารถนาย่อมก่อให้เกิดแรงจูงใจให้ทำมากขึ้น กลับกัน หากผลของการกระทำไม่เป็นที่พึงปรารถนาย่อมทำให้เด็กเลี่ยงการกระทำนั้น การเล่านิทานเป็นหนึ่งในตัวแบบสำคัญที่สามารถเสริมสร้างพฤติกรรมให้แก่เด็กปฐมวัย โดยเฉพาะความตระหนักรู้ทางสังคม การเล่านิทานโดยใช้หนังสือภาพจึงถือเป็นทางเลือกหนึ่งที่สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมความตระหนักรู้ทางสังคมในเด็กปฐมวัย

แนวคิดหมวกหกใบ เป็นกลยุทธ์การคิดแบบขนาน (Parallel thinking) เป็นการคิดรอบด้านในหลายทาง หลายมุมมอง อย่างครอบคลุม มีจุดมุ่งหมายให้เกิดการคิดรอบด้าน หลายรูปแบบในแต่ละสถานการณ์และไม่ยึดกับความคิดด้านใดด้านหนึ่ง โดยอ้างอิงจากการสมมุติตัวเองว่ากำลังสวมหมวกที่มีสีที่แตกต่างกันไปหกใบ โดยหมวกแต่ละใบนั้นถูกแทนด้วยมุมมองความคิดที่แตกต่างกัน นำไปสู่แนวทางการแก้ปัญหาที่เหมาะสม (De Bono, 2000)

บทความวิจัยนี้นำเสนอการนำแนวคิดหมวกหกใบของเดอ โบโน มาผสมผสานร่วมกับการพัฒนาชุดนิทานเพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้ทางสังคมในเด็กปฐมวัย โดยเหตุที่เลือกใช้นิทานเพราะนิทานเป็นสิ่งที่ง่ายสำหรับเด็กต่อการเข้าใจและเรียนรู้จากตัวแบบ ไม่ว่าจะเป็นครูเอามาใช้ประกอบการสอนในโรงเรียน หรือ ผู้ปกครองอ่านให้เด็กฟังที่บ้าน นิทานเปรียบเสมือนดังตัวแบบที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้ทางสังคม โดยใช้กรอบแนวคิดของการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมของ CASEL (2020) ร่วมกับกรอบแนวคิดความตระหนักรู้ทางสังคมของ Ministry of Education Republic of Singapore (2013) โดยการนำแนวคิดหมวกหกใบของเดอ โบโนเข้ามาใช้ให้เด็กได้ฝึกคิดอย่างเป็นระบบรอบด้าน บทความวิจัยนี้นำเสนอการพัฒนาชุดนิทานผสมผสานแนวคิดหมวกหกใบของเดอ โบโน เพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้ทางสังคมในเด็กปฐมวัย

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อพัฒนาชุดนิทานผสมผสานแนวคิดหมวกหกใบของเดอ โบโน เพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้ทางสังคมในเด็กปฐมวัย

การทบทวนวรรณกรรม

ในการวิจัยเรื่อง "การพัฒนาชุดนิทานผสมผสานแนวคิดหมวกหกใบของเดอ โบโน เพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้ทางสังคมในเด็กปฐมวัย" ผู้วิจัยได้ทำการทบทวนวรรณกรรมจากการวิจัยเอกสาร ตำราแนวคิดทฤษฎีและ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ที่มีสาระเกี่ยวกับการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคม ความตระหนักรู้ทางสังคม หมวกหกใบของเดอ โบโน และแนวคิดเกี่ยวกับนิทาน ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคม (Social and Emotional Learning)

กระบวนการเรียนรู้ทางสังคม เป็นกระบวนการที่เด็กและผู้ใหญ่ได้มาซึ่งความรู้ ความสามารถและทัศนคติ รวมถึงการนำสิ่งเหล่านี้ไปประยุกต์ใช้ เพื่อไปพัฒนาอัตลักษณ์และการจัดการตนเอง รวมถึงการบรรลุ เป้าหมายทั้ง

ส่วนบุคคลและส่วนรวม CASEL (2020) ได้กำหนดองค์ประกอบของการเรียนรู้ทางสังคมและอารมณ์ประกอบด้วย (1) การตระหนักรู้ในตนเอง (Self-Awareness) (2) การจัดการตนเอง (Self-Management) (3) การตระหนักรู้ทางสังคม (Social-Awareness) (4) ทักษะด้านสัมพันธภาพ (Relationship Skills) (5) การรับผิดชอบต่อการตัดสินใจ (Responsible Decision Making)

ความตระหนักรู้ทางสังคมเป็นองค์ประกอบที่สามของการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมในหลายประเทศได้มีการยึดกรอบของ CASEL มาใช้ในการส่งเสริมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมของเด็กปฐมวัย ซึ่งในส่วนของความตระหนักรู้ทางสังคมถูกอธิบายไว้ว่า เด็กที่มีความตระหนักรู้ทางสังคมสามารถรับรู้ถึงความรู้สึกและมุมมองของผู้อื่น เห็นคุณค่าและตระหนักถึงความหลากหลาย และแสดงความเคารพต่อผู้อื่นโดยไม่คำนึงถึงความแตกต่าง โดยเด็กควรแสดงพฤติกรรมความสามารถดังนี้

1. ยอมรับว่าทุกคนมีเอกลักษณ์เป็นของตนเองเช่น ลักษณะทางกายภาพ ลักษณะเฉพาะ เช่น (ผม ผิว สี ผิว เพศ ส่วนสูง รูปร่าง) เชื้อชาติ ความสามารถ ความคิด และ มโนทัศน์
2. สามารถแสดงความเคารพต่อผู้อื่นที่มีปฏิสัมพันธ์ด้วย
3. รับรู้ความรู้สึกของผู้อื่นและเข้าใจในสิ่งที่ผู้อื่นเผชิญมาผ่านการกระทำและ/หรือ คำพูด

2. แนวคิดเกี่ยวกับนิทาน

Morrell & Morrell (2012) ได้ทำการศึกษา การเสริมสร้างความตระหนักรู้ทางสังคมผ่านวรรณกรรมที่มีความหลากหลายในวัฒนธรรมพบว่า วรรณกรรมที่มีความหลากหลายทางสังคมสามารถเสริมสร้างความตระหนักรู้ทางสังคมในเด็กปฐมวัยจากการทำให้เด็กเข้าใจในตนเอง เข้าใจและยอมรับความแตกต่างของผู้อื่น และเข้าใจในโลกรอบตัวเขาผ่านการอ่านวรรณกรรม รวมทั้งสามารถทำให้เด็กปฐมวัยมีความเข้าใจในความไม่ยุติธรรมที่สามารถนำมาสู่การตั้งคำถามในประเด็นความไม่ยุติธรรมในสังคมนั้น ๆ และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนเอง

โดยเนื้อหาที่เหมาะสมต่อความเข้าใจของเด็กนั้น สามารถเล่าโดยมีเนื้อหาที่เกี่ยวกับปัญหาที่เด็กจำเป็นต้องพบเจอ หรือเรื่องราวต่าง ๆ ในโลกของเด็ก ซึ่งเนื้อหาไม่จำเป็นต้องมีเนื้อหาที่มีความสุขเสมอไปสามารถมีเนื้อหาที่เศร้าได้เพราะเป็นการแสดงให้เห็นว่าการเป็นเด็กนั้นไม่ใช่ว่าจะพบเจอแต่ความสุขตลอด เช่นเดียวกับตอนจบส่วนตอนจบของนิทานนั้นก็ไม่ต้องจบอย่างมีความสุขเพียงอย่างเดียว หนังสือนิทานจึงเป็นสื่อที่ดีที่สามารถสะท้อนพฤติกรรมของเด็กที่เด็กเก็บความกังวลและปัญหาของตนเองไว้ จนเป็นส่วนลึกภายใต้จิตใจที่ไม่สามารถแสดงออกมาได้ซึ่งส่งผลกระทบต่อพัฒนาการ (Çer, 2016)

3. แนวคิดหมวกหกใบของเดอ โบโน

แนวคิดหมวกหกใบเป็นกลยุทธ์การคิดแบบขนาน (Parallel thinking) เป็นการเสริมสร้างการคิดรอบด้านในหลายทางหลายมุมมองอย่างครอบคลุม อ้างอิงจากการสมมุติตัวเองว่ากำลังสวมหมวกที่มีสีที่แตกต่างกันไปหกใบ หมวกแต่ละใบถูกแทนด้วยมุมมองความคิดที่ต่างกันเพื่อเสริมสร้างให้ไม่ยึดกับความคิดใดความคิดเดียวก่อนให้เกิดการคิดรอบด้านหลายรูปแบบในแต่ละสถานการณ์เพื่อนำไปสู่แนวทางการแก้ปัญหาที่เหมาะสม โดยแนวคิดหมวกหกใบสามารถนำมาใช้พัฒนาการคิดของเด็กปฐมวัยได้โดยไม่จำกัดเชื้อชาติและวัฒนธรรม เนื่องจากแนวคิดนี้เป็นเพียงแค่วิธีการคิด (De Bono, 2000, อ้างใน มัลลิกา เจริญพจน์, 2546)

De Bono ได้จำแนกหมวกคิดทั้ง 6 ใบไว้ดังนี้

1. หมวกสีขาว (White Hat) หมายถึงข้อเท็จจริงที่เป็นกลาง ข้อมูล หรือตัวเลขต่าง ๆ ต้องคิดและให้ข้อมูลที่จริงเท่านั้นปราศจากความรู้สึกและความคิดเห็น

2. หมวกสีแดง (Red Hat) หมายถึง การแสดงออกทางอารมณ์ และความรู้สึก ต้องแสดงความรู้สึกกับเรื่องต่าง ๆ โดยไม่คำนึงถึงเหตุผลและข้อเท็จจริง จะเป็นการเน้นไปที่ความรู้สึกเป็นหลัก

3. หมวกสีดำ (Black Hat) หมายถึงความคิดเชิงลบ ข้อเสียการปฏิเสธ ความเสี่ยง และข้อด้อย เป็นการบอกถึงสิ่งที่ไม่เหมาะสม โดยมีเหตุผลประกอบ ผู้ที่ใส่หมวกสีดำนั้นจำเป็นต้องมีเหตุผลประกอบเพื่อมารองรับ

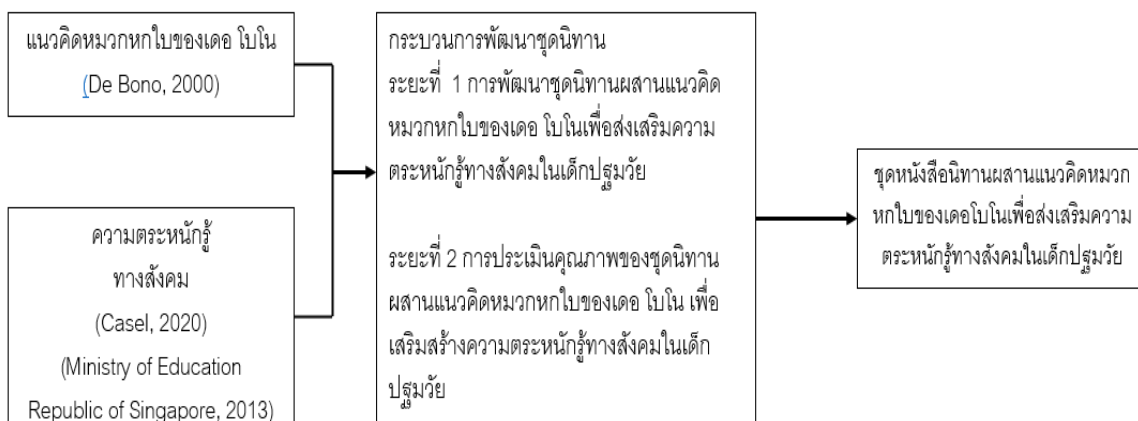
4. หมวกสีเหลือง (Yellow Hat) หมายถึงการมองโลกในแง่บวก ข้อดี ความหวัง มองถึงจุดเด่น สิ่งที่เป็นประโยชน์ โอกาส และความสุภาพ

5. หมวกสีเขียว (Green Hat) หมายถึงเป็นตัวแทนของความคิดริเริ่มใหม่ ๆ ความคิดสร้างสรรค์การคิดนอกกรอบ เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น

6. หมวกน้ำเงิน (Blue Hat) หมายถึงการควบคุม จัดระเบียบความคิด การหาข้อสรุป รวบรวม ตกลง และยุติความขัดแย้ง หมวกสีน้ำเงินจึงมีหน้าที่ในการควบคุมความคิดที่อยู่ในรูปแบบของหมวกสีอื่น ๆ โดยการกำหนดประเด็นที่จะคิด

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้นพบว่าแนวคิดหมวกหกใบของเดอ โบโนนั้นสามารถนำมาใช้ร่วมกับการสร้างความตระหนักรู้ทางสังคมผ่านการพัฒนาชุดนิทานออกมาเป็นชุดหนังสือนิทานผจญภัยแนวคิดหมวกหกใบของเดอ โบโนเพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้ทางสังคมในเด็กปฐมวัย โดยผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยในการพัฒนาชุดนิทานผจญภัยแนวคิดหมวกหกใบของเดอ โบโนเพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้ทางสังคมในเด็กปฐมวัย โดยมีรายละเอียดดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยผจญภัย โดยมีการแบ่งขั้นตอนการวิจัยเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การพัฒนาชุดนิทานผจญภัยแนวคิดหมวกหกใบของเดอ โบโนเพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้ทางสังคมในเด็กปฐมวัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนาชุดนิทานผจญภัยแนวคิดหมวกหกใบของเดอ โบโนเพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้ทางสังคมในเด็กปฐมวัยตามขั้นตอนดังนี้

1. ผู้วิจัยศึกษาเอกสาร แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย 1) แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคม (Social and Emotional Learning) 2) แนวคิดเกี่ยวกับนิทาน 3) แนวคิดหมวกหกใบของเดอ โบโน และ 4) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. ผู้วิจัยออกแบบร่างชุดนิทาน 7 เล่มเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อปรับปรุงแก้ไขและพัฒนา
3. ผู้วิจัยสร้างชุดนิทานผसानแนวคิดหมวกหกใบของเดอ โบโนเพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้ทางสังคมในเด็กปฐมวัย 7 เล่ม มีขนาดเล่มกว้างยาว 25 x 25 เซนติเมตร
4. ผู้วิจัยเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบอีกครั้งและได้นำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงประกอบด้วย 1) ปรับภาษาให้สอดคล้องกับความเข้าใจของเด็กปฐมวัย 2) ปรับภาพประกอบให้สอดคล้องกับเนื้อ และ 3) ปรับเนื้อหาให้สอดคล้องกับกรอบนิยามมากยิ่งขึ้น

ระยะที่ 2 การประเมินคุณภาพของชุดนิทานผसानแนวคิดหมวกหกใบของเดอ โบโนเพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้ทางสังคมในเด็กปฐมวัย

ผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลในระยะที่ 2 ประกอบไปด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน และ ครูปฐมวัย 5 ท่านที่รับผิดชอบสอนเด็กปฐมวัย 5-6 ปี จาก 5 โรงเรียน คือ โรงเรียนบุญคุ้มราษฎร์ จังหวัดปทุมธานี โรงเรียนวัดบางโคล่นอก กรุงเทพมหานคร โรงเรียนสังข์อ่ำวิทยา จังหวัดปทุมธานี โรงเรียนบ้านช้าง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และโรงเรียนวัดธรรมจริยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โรงเรียนละ 1 ห้องเรียน ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยเลือกใช้การสุ่มแบบไม่ใช้ความน่าจะเป็น (Nonprobability Sampling) โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในระยะนี้ผู้วิจัยได้มีการสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือมีรายละเอียดดังนี้

1. แบบประเมินชุดนิทานผसानแนวคิดหมวกหกใบของเดอ โบโนเพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้ทางสังคมในเด็กปฐมวัยอายุ 5-6 ปี สำหรับผู้ทรงคุณวุฒิ

แบบประเมินมีลักษณะเป็นการเลือกให้คะแนนทั้งหมด 5 ระดับ มากที่สุดถึงน้อยที่สุด กำหนดประเด็นในการพิจารณา 4 ด้านคือ 1) จัดรูปเล่ม 2) เนื้อหา 3) การใช้ภาษา และ 4) คุณประโยชน์ที่จะได้รับ รวมถึงให้ข้อเสนอแนะอื่นๆ หลังจากนั้นนำแบบประเมินชุดนิทานฯ เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณาตรวจสอบ และมีข้อเสนอแนะให้ปรับข้อความให้สอดคล้องกับกรอบนิยาม รวมถึงปรับภาษาในแบบประเมินให้เข้าใจง่าย

หลังจากที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ได้ทำการเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบคุณภาพ โดยทำการตรวจสอบความตรงผ่านการวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) พบว่าค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00

2. แบบสัมภาษณ์ครูปฐมวัยเกี่ยวกับการใช้ชุดนิทานผसानแนวคิดหมวกหกใบของเดอ โบโนเพื่อเสริมสร้างความตระหนักรู้ทางสังคมในเด็กปฐมวัย

ผู้วิจัยสร้างแบบสัมภาษณ์ โดยประกอบไปด้วย 2 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้สัมภาษณ์

ส่วนที่ 2 ผลของการนำชุดนิทานไปใช้ 1) ความคิดเห็นต่อรูปแบบของชุดนิทาน 2) ความพึงพอใจของการนำชุดนิทานไปใช้ 3) การตอบสนองของเด็กขณะฟังนิทาน และ 4) พฤติกรรมด้านความตระหนักรู้ทางสังคมของ

เด็กหลังจากได้รับสื่อชุดนิทาน จากนั้นจึงนำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบ โดยมีข้อเสนอแนะในการปรับข้อความคำถามให้มีความเฉพาะเจาะจง และ สอดคล้องกับกรอบนิยามมากยิ่งขึ้น

หลังจากที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ได้ทำการเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบคุณภาพ โดยทำการตรวจสอบความตรงผ่านการวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) พบว่าค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00

ภายหลังจากการตรวจสอบคุณภาพของชุดเครื่องมือแล้ว ผู้วิจัยได้นำเครื่องมือมาปรับปรุงต่อตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ และได้นำชุดนิทานทั้ง 7 เล่ม พร้อมแบบประเมินไปเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อประเมินคุณภาพ และนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไข จากนั้นผู้วิจัยได้นำชุดนิทานไปให้ครู 5 ท่านจาก 5 โรงเรียนนี้ใช้ในการจัดกิจกรรมให้เด็กปฐมวัย เป็นเวลา 3 สัปดาห์ เมื่อครบกำหนดระยะเวลาในการใช้ชุดนิทาน จึงได้ทำการสัมภาษณ์ สุดท้ายนี้ผู้วิจัยจึงได้นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ครูมาปรับปรุงจนได้ชุดนิทานฉบับสมบูรณ์

ผลการวิจัย

การพัฒนาชุดนิทานผसानแนวคิดหมวกหกใบของเดอ โบโนเพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้ทางสังคมในเด็กปฐมวัย

ผลการวิจัยได้มาซึ่งชุดนิทานทั้ง 7 เล่มมีรายละเอียดดังนี้

ลักษณะของชุดนิทาน

ลักษณะของชุดนิทานจะถูกพัฒนาโดยใช้สององค์ประกอบหลักคือ ความตระหนักรู้ทางสังคมและแนวคิดหมวกคิดหกใบของเดอ โบโน โดยชุดนิทานจะมีเด็กผู้หญิงที่ชื่อจูนีเป็นตัวละครหลัก ดำเนินเรื่องโดยมองจากมุมมองของบุคคลที่สามในการบรรยาย โดยจูนีจะได้พบเจอกับสถานการณ์ต่าง ๆ และมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ปกครองเพื่อนรอบตัว และ ครู ในบริบทที่แตกต่างกัน

การออกแบบตัวละคร

ผู้วิจัยกำหนดให้ตัวละครมีความหลากหลาย โดยที่ในเรื่องจะมีเด็กที่มาจากหลากหลายเชื้อชาติ แต่ละตัวละครจะมีอัตลักษณ์แตกต่างกันออกไป เช่น ทรงผม สีผิว การแต่งกาย

การสร้างคู่มือสำหรับนิทาน

ในส่วนของด้านหลังปกในของทุกเล่มจะมีคู่มือการใช้นิทานและคำอธิบายเบื้องต้น เพื่อเป็นแนวทางให้แก่ผู้ที่นำชุดนิทานไปใช้ โดยพยายามรวบรัดให้เป็นคำง่าย ๆ ที่สามารถอ่านแล้วเข้าใจ สื่อความถึงผู้อ่านได้ครบถ้วนโดยไม่ยืดเยื้อ

ความคิดรวบยอดของชุดนิทานแต่ละเรื่อง

ผู้วิจัยได้พัฒนานิทานแต่ละเล่มได้ยึดตามองค์ประกอบของความตระหนักรู้ทางสังคมของปฐมวัยทั้ง 7 ด้าน โดยในส่วนของคำถามท้ายเล่มจะตั้งคำถามเพื่อกระตุ้นให้เด็กคิดเชื่อมโยงจากเนื้อเรื่องสู่การสร้างเสริมความตระหนักรู้ทางสังคม ตามแนวคิดหมวกหกใบของเดอ โบโน มีรายละเอียดแต่ละเรื่องดังนี้

เรื่องที่ 1 เปิดเทอมวันแรกของจูนี มีเนื้อหาที่ส่งเสริมการรับรู้และระบุอารมณ์ชนิดต่าง ๆ ของตัวเอง และสามารถบอกคนอื่นถึงอารมณ์ความต้องการของตัวเอง ความชอบ และความไม่ชอบผ่านคำพูด การสนทนา

เรื่องที่ 2 เค้กของหนูหายไปไหน? มีเนื้อหาที่ส่งเสริมการแสดงออกและจัดการอารมณ์ได้ โดยใช้ภาษาพูดและภาษากายได้อย่างเหมาะสม และสามารถแลกเปลี่ยนและพูดคุยเกี่ยวกับความรู้สึกกับผู้อื่นที่เข้าใจได้

เรื่องที่ 3 หนูแพ้แล้วละ มีเนื้อหาที่ส่งเสริมการรับรู้ว่าคุณอื่นอาจมีความรู้สึกที่แตกต่างจากตนเองแม้ในเหตุการณ์เดียวกัน ผ่านการสนทนาและการรับฟังผู้อื่นอย่างเข้าใจ

เรื่องที่ 4 มาวาดรูปดอกไม้กันเถอะ มีเนื้อหาที่ส่งเสริมการแสดงความเป็นห่วงผ่านการถามว่าผู้อื่นกำลังรู้สึกอย่างไร และ เสนอความช่วยเหลือกับผู้ที่ต้องการผ่านสีหน้า ท่าทาง น้ำเสียง คำพูด ต่อผู้อื่น

เรื่องที่ 5 ลมหายใจ มีเนื้อหาที่ส่งเสริมการแสดงความรู้สึกที่ดีต่อความสามารถและลักษณะเฉพาะของตนเองได้ รับรู้ว่าทุกคนมีเอกลักษณ์ของตนเองว่าเหมือนหรือแตกต่างจากเพื่อนคนอื่นอย่างไร ผ่านคำพูดและการกระทำ

เรื่องที่ 6 เราทุกคนไม่ต่างกัน มีเนื้อหาที่ส่งเสริมการปฏิบัติตนกับทุกคนได้อย่างเท่าเทียมกัน เล่นและทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้กับทุกคนไม่มีการแบ่งแยก

เรื่องที่ 7 แจกันแตกเสียแล้ว เปิดเทอมวันแรกของजूดี มีเนื้อหาที่ส่งเสริมการแสดงความเคารพต่อผู้อื่นที่มีปฏิสัมพันธ์ด้วย โดยพูดคุยกับเพื่อน ครู และ คนรอบข้าง การเฝ้าและตั้งใจฟังเมื่อผู้อื่นกำลังพูด ไม่หัวเราะเมื่อมีใครทำผิดพลาดหรือกำลังเจ็บปวดเสียใจ

การประเมินคุณภาพของชุดนิทานผसानแนวคิดหมวกหกใบของเดอ โบโนเพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้ทางสังคมในเด็กปฐมวัย

1. ผลการประเมินชุดนิทานผसानแนวคิดหมวกหกใบของเดอ โบโนเพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้ทางสังคมในเด็กปฐมวัยอายุ 5-6 ปี โดยผู้ทรงคุณวุฒิ

ผู้วิจัยได้ทำการเสนอชุดนิทานฯ และ แบบประเมินฯ ต่อผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อทำการประเมินชุดนิทานโดยมีประเด็นการพิจารณาตรวจสอบคือ 1) การจัดรูปเล่ม 2) ด้านเนื้อหา 3) การใช้ภาษา และ 4) คุณค่าและประโยชน์ที่ได้รับ พบว่าได้คะแนนเฉลี่ยในแต่ละด้าน 4.89 4.57 3.89 และ 5.00 ตามลำดับ

สำหรับข้อคิดเห็นเพิ่มเติมของผู้ทรงคุณวุฒิที่มีต่อชุดนิทานฯ แนะนำให้ปรับปรุงการใช้ภาษาเพื่อให้เด็กปฐมวัยเกิดความเข้าใจง่ายขึ้น และ ใช้ภาษาให้กระชับมากขึ้น ซึ่งข้อคิดเห็นเหล่านี้ผู้วิจัยได้นำมาปรับปรุงในชุดนิทานฉบับสมบูรณ์

2. ผลการสัมภาษณ์ครูปฐมวัยเกี่ยวกับการใช้ชุดนิทานผसानแนวคิดหมวกหกใบของเดอ โบโนเพื่อเสริมสร้างความตระหนักรู้ทางสังคมในเด็กปฐมวัย

ผู้วิจัยได้นำเสนอชุดนิทานให้ครูนำไปใช้กับเด็ก เป็นระยะเวลา 3 สัปดาห์ จากนั้นดำเนินการสัมภาษณ์ครูในประเด็นดังต่อไปนี้

ความคิดเห็นต่อรูปแบบของชุดนิทาน

จากการสัมภาษณ์ครูทั้ง 5 ท่าน ครูทุกท่านมีความคิดเห็นที่ตรงกันคือชุดนิทานเหมาะสมที่จะนำมาใช้กับเด็กปฐมวัย ขนาดเล่มมีความเหมาะสมกับเด็กเป็นอย่างดี ชนิดกระดาษมีความเหมาะสมกับผลงาน ภาพประกอบชัดเจน สวยงาม สีเส้นสวยงามสะดุดตา ใช้โทนสีได้ดี ตัวอักษรใหญ่ต่อการอ่าน

ด้านความเข้าใจในเนื้อหา ครูหลายท่านได้กล่าวว่าเนื้อหาไม่ยาวจนมากเกินไป กระชับเข้าใจง่าย และเนื้อหาสอดคล้องกับองค์ประกอบความตระหนักรู้ทางสังคม คำถามมีความชัดเจนตามแนวคิดหมวกหกใบ ของเดอ โบโน เด็กสามารถเข้าใจได้ง่าย และสามารถจดจำได้ทุกตัวละคร ถึงแม้บางเรื่องอาจมีความเป็นนามธรรมอยู่บ้าง จึงต้องใช้ทักษะการเล่าของครูเพื่อให้เด็กเข้าใจแก่นหลักของเรื่อง

ด้านความเหมาะสมต่อการใช้ภาษากับเด็กปฐมวัย พบว่าครู 4 ท่านให้ความคิดเห็นว่าภาษาเข้าใจได้ง่าย อย่างไรก็ตาม ครูท่านหนึ่งเสนอว่า บางประโยคอาจต้องขยายความให้เด็กมีความเข้าใจมากขึ้น

ด้านความสอดคล้องของเรื่องราวและภาพประกอบ พบว่ามีความสอดคล้องกัน เข้าใจได้ง่ายดีมาก เด็กสามารถบอกสีหน้า ความรู้สึกของตัวละครจากภาพได้ตรงตามเนื้อเรื่องโดยไม่มีข้อสงสัย

ความพึงพอใจของการนำชุดนิทานไปใช้

จากการสัมภาษณ์ครูทั้ง 5 ท่าน มีครูทุกคนมีความพึงพอใจ เนื่องจากชุดนิทานสามารถพัฒนาเด็กได้ โดยเฉพาะในส่วนของการถามหาคำถามของเดอ โบโน ช่วยกระตุ้นความคิดของเด็กอย่างรอบด้าน เด็กสามารถรับรู้วิธีการจัดการกับอารมณ์ของตนเองได้ และสามารถฝึกการคิดแก้ปัญหา รวมไปถึงรู้วิธีการปฏิบัติตนต่อผู้อื่นในทางที่ดีมากยิ่งขึ้น

ในส่วนของการประโยชน์ต่อการเรียนรู้ความตระหนักรู้ทางสังคม พบว่าชุดนิทานนี้มีประโยชน์ต่อการเรียนรู้ความตระหนักรู้ทางสังคมของเด็กปฐมวัย โดยในหนังสือมีการยกเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในชีวิตประจำวันเชื่อมโยงเข้ามา ทำให้เด็กเข้าใจมากขึ้น สังเกตจากที่เด็กได้คิดตาม คิดถึงการแก้ปัญหาโดยนำมาเปรียบเทียบกับชีวิตประจำวันรอบตัวของตนเอง มีความเห็นอกเห็นใจต่อผู้อื่นมากยิ่งขึ้น สังเกตได้จากคำตอบท้ายบทของชุดนิทาน

การตอบสนองของเด็กขณะฟังนิทาน

จากการสัมภาษณ์ครูพบว่าเด็กจากทุกห้องเรียนมีอารมณ์ร่วมเป็นอย่างมากผ่านทางการพูดและการกระทำ รวมไปถึงตัวละคร มีสมาธิจดจ่อต่อเนื้อเรื่อง และแสดงออกถึงอารมณ์ต่าง ๆ ระหว่างฟังนิทาน

ในส่วนของการเข้าใจของเด็กที่มีต่อเนื้อหาของนิทาน ครูส่วนใหญ่ให้ความคิดเห็นว่าเด็กมีความเข้าใจในนิทาน สามารถบอกใจความสำคัญของแต่ละเรื่องได้ อย่างไรก็ตาม ควรอธิบายเพิ่มเติมในการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับความหลากหลาย เพื่อให้เด็กเห็นภาพชัดเจนมากขึ้น

ความร่วมมือของเด็กขณะตอบคำถามหาคำถามของเดอ โบโน พบว่าเด็กให้ความร่วมมือในการตอบคำถามเป็นอย่างดี และ เด็กสามารถจำสีของหมวกแต่ละใบได้

ประเด็นความสอดคล้องกับความตระหนักรู้ทางสังคม พบว่าเด็กเกิดความเห็นอกเห็นใจ เข้าใจในความรู้สึกของผู้อื่นมากยิ่งขึ้น และ คำถามหาคำถามของเดอ โบโนท้ายเรื่องกระตุ้นให้เด็กได้คิด ทำให้แสดงพฤติกรรมและคำพูดที่สอดคล้องกับความตระหนักรู้ทางสังคม

พฤติกรรมด้านความตระหนักรู้ทางสังคมของเด็กหลังจากได้รับชุดนิทาน

ด้านการรับรู้ด้านอารมณ์ของตนเองและสามารถบอกสิ่งที่ตัวเองชอบหรือไม่ชอบ

เด็กสามารถระบุอารมณ์พร้อมเหตุผลได้ และสามารถบอกชอบไม่ชอบในสิ่งไหนได้ จากนิทานเรื่อง “เปิดเทอมวันแรกของจูดี”

ด้านความสามารถต่อการจัดการกับอารมณ์ผ่านทางการพูดและการกระทำ

เด็กสามารถเปรียบเทียบกับชีวิตจริงว่าหากเพื่อนทำผิดพลาดโดยไม่ตั้งใจก็จะให้อภัยเพื่อน โดยครูให้ข้อมูลว่า ชุดนิทานช่วยให้เด็กสามารถจัดการกับอารมณ์โกรธของตนเองได้

ด้านการรับรู้ที่แต่ละคนสามารถมีความคิดเห็นต่อสถานการณ์เดียวกันได้ต่างกัน

เด็กสามารถเข้าใจว่าต่อไปจะมีการแข่งขัน แม้ว่าแพ็กไม่เป็นไรถ้าหากทำเต็มที่แล้ว เด็กมีการปลอบเพื่อน และรับรู้ว่าการหัวเราะใส่เพื่อนเป็นสิ่งที่ไม่ดี

ด้านการแสดงถึงความรู้สึกดีต่อเอกลักษณ์เฉพาะตนได้

เด็กสามารถแสดงถึงความรู้สึกดีต่อเอกลักษณ์เฉพาะตนได้ เด็กสามารถบอกได้ว่าชอบอะไรในตัวเอง

ด้านการปฏิบัติตนได้อย่างเท่าเทียม เล่นด้วยกันโดยไม่แบ่งแยก

เด็กมีการแบ่งปันกันมากขึ้น มีความเข้าอกเข้าใจในความแตกต่างมากขึ้น

ด้านการแสดงความเป็นห่วงผ่านการถามว่าผู้อื่นกำลังรู้สึกอย่างไร และ เสนอความช่วยเหลือแก่ผู้ที่ต้องการได้

เด็กมีความรู้สึกอยากวาดดอกไม้ขึ้นมาทันที และมีการช่วยเหลือเพื่อนที่วาดไม่ได้ จากการฟังนิทานเรื่อง “มาวาดรูปดอกไม้กันเถอะ” โดยครูให้ข้อมูลว่า มีกรณีที่เด็กในชั้นเรียนไม่เอากระเป๋าดินสอมา เพื่อนในห้องจึงเสนอให้ยืมทั้งที่ไม่เคยเป็นมาก่อน ส่วนอีกกรณีหนึ่งคือ มีเด็กไม่เข้าใจสิ่งที่เรียน เด็ก ๆ ในห้องต่างช่วยกันปลอบและสอนเพื่อน

ด้านการแสดงความเคารพต่อผู้อื่นที่มีภูมิสมพันธ์ด้วย โดยพูดคุยกับเพื่อน ครู และ คนรอบข้าง การเงยและตั้งใจฟังเมื่อผู้อื่นกำลังพูด ไม่หัวเราะเมื่อมีใครทำผิดพลาดหรือกำลังเจ็บปวดเสียใจ

เด็กสามารถเชื่อมโยงเรื่องราวจากนิทานและเหตุการณ์ในชีวิตประจำวันมาปรับใช้ โดยครูให้ข้อมูลว่ามีเหตุการณ์ที่มีเพื่อนในห้องล้อเล่นและมีเพื่อนหัวเราะ เด็กได้นำมาเปรียบเทียบกับตัวละครในเรื่องที่หัวเราะเพื่อน และบอกว่าการหัวเราะเพื่อนที่ทำผิดพลาดจะทำให้เพื่อนเสียใจ นอกจากนี้เด็กสามารถพูดขอโทษเพื่อนออกมาได้เอง โดยที่ครูไม่ต้องบอกเมื่อรู้ตัวว่าทำให้เพื่อนเสียใจ

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการพัฒนาชุดนิทานผจญภัยแนวคิดหมวกหกใบของเดอ โบโนเพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้ทางสังคมในเด็กปฐมวัย สามารถอภิปรายเป็น 2 ประเด็นตามระยะในการศึกษาดังนี้

1. การพัฒนาชุดนิทานผจญภัยแนวคิดหมวกหกใบของเดอ โบโนเพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้ทางสังคมในเด็กปฐมวัย ผู้วิจัยได้พัฒนาโดยใช้กรอบความตระหนักรู้ทางสังคม (CASEL 2020; Ministry of Education Republic of Singapore, 2013) ผสานกับแนวคิดหมวก 6 ใบของเดอ โบโน (De Bono, 2000) โดยพัฒนาออกมาในรูปแบบของชุดนิทานเพราะนิทานเป็นสื่อที่มีประสิทธิภาพสำหรับเสริมสร้างการเรียนรู้ให้แก่เด็กปฐมวัย (กุลยา ตันติผลาชีวะ, 2541) ในการนำแนวคิดหมวกหกใบของเดอ โบโนเข้ามาผสมผสานร่วมกับความตระหนักรู้ทางสังคมเนื่องจาก แก่นหลักของความตระหนักรู้ทางสังคมคือ ความเข้าอกเข้าใจผู้อื่น ยอมรับในมุมมองที่มีความแตกต่างหลากหลาย ดังนั้นหากใช้แนวคิดหมวกหกใบของ เดอ โบโนเข้ามา จะช่วยให้เด็กเข้าใจความรู้สึกของบุคคลรอบข้างในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ดีขึ้น ตามสีของหมวกที่แตกต่างกันเช่น เรื่องที่เป็นข้อเท็จจริงในหมวกสีขาว การแสดงออกความรู้สึกในหมวกสีแดง การคิดในแง่บวกและแง่ลบในหมวกสีเหลืองและสีดำ ที่ช่วยฝึกให้เด็กมีมุมมองหลากหลายมุมมอง สอดคล้องกับ Çer (2016) ที่เสนอว่าเนื้อหาที่นิทานที่เหมาะสมต่อความเข้าใจของเด็กนั้นสามารถเล่าโดยมีเนื้อหาที่เกี่ยวกับปัญหาที่เด็กจำเป็นต้องพบเจอ หรือเรื่องราวต่าง ๆ ในโลกของเด็ก ด้านการออกแบบโครงเรื่องผู้วิจัย ผู้วิจัยกำหนดโดยมีหลักในการออกแบบจากองค์ประกอบของความตระหนักรู้ทางสังคมทั้ง 7 ด้าน โดยในนิทานเรื่องที่หนึ่ง คือ เปิดเทอมวันแรกของजूดี มีเนื้อหาส่งเสริมการตระหนักรู้ในตนเอง และเรื่องที่สอง เด็กของหนูหายไปไหน? มีเนื้อหาส่งเสริมจัดการด้านอารมณ์ โดยทั้งสองเรื่องเป็นการสร้างรากฐานสำคัญในการรับรู้และเข้าใจตัวเอง เพื่อนำไปสู่การเสริมสร้างความตระหนักรู้ทางสังคมในเล่มถัดไป ดังนั้นการนำมาใช้ ครูหรือผู้ปกครองจำเป็นต้องเล่าให้เด็กฟังตามลำดับของเล่ม เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

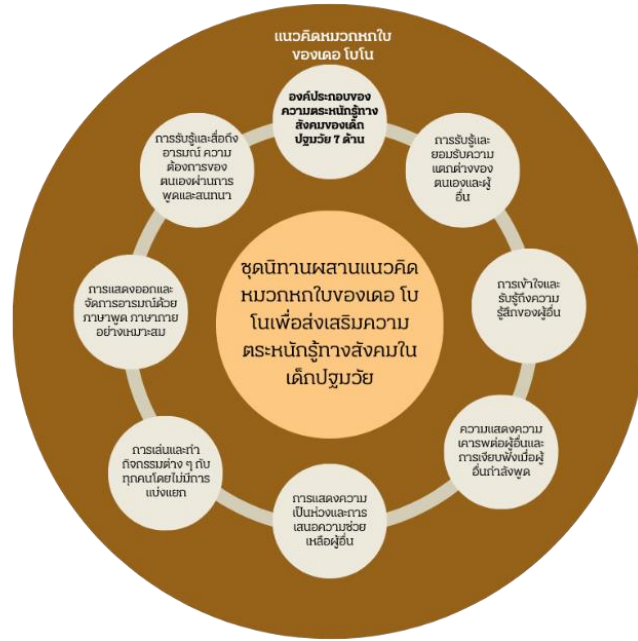
2. การประเมินคุณภาพของชุดนิทานผจญภัยแนวคิดหมวกหกใบของเดอ โบโนเพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้ทางสังคมในเด็กปฐมวัย พบว่า

ผลการประเมินความเหมาะสมของเนื้อหา โดยรวมอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้ การจัดรูปแบบ อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากขนาดรูปแบบถูกปรับปรุงให้มีความใหญ่ขึ้นจากแบบร่างนิทาน รวมทั้งการใช้ตัวอักษรที่มีขนาดใหญ่ ตัวอักษรกับพื้นหลังตัดกันเหมาะสมกับเด็กปฐมวัย สอดคล้องกับ ฉวีวรรณ คูหาภินันท์ (2545) ที่กล่าวไว้ว่าในการออกแบบนิทานควรคำนึงถึง การใช้ตัวอักษรขนาดเหมาะสมตามวัย ตัวอักษรตัดกันกับพื้นหลัง และมีการใช้จุดเด่นเร้าอารมณ์ ด้านเนื้อหา อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากเนื้อหาจากการออกแบบของเนื้อหาที่มีความกระชับ มีลำดับเหตุการณ์ที่ไม่ซับซ้อน มีแก่นเรื่องที่ชัดเจนง่ายต่อความเข้าใจของเด็กปฐมวัย ตัวละครมีชีวิตชีวา อยู่ในวัยเดียวกับเด็กปฐมวัย มีปัญหาในแต่ละเรื่องให้ตัวละครแก้ไขด้วยการตัดสินใจหรือการกระทำ และให้สาระ สอดคล้องกับ กล้วย มาศจรัส (2539) และสอดคล้องกับ กุลธิดา กุลคง (2555) ที่เสนอให้องค์ประกอบของนิทานควรมีแก่นเรื่องที่เรียบง่าย และ โครงเรื่องกะทัดรัด รวมทั้งมีการเล่าอย่างสมเหตุสมผลสอดคล้องกับ Burke (2018) ที่กล่าวว่าโครงเรื่องที่สมเหตุสมผลต้องมีองค์ประกอบ 5 ด้านได้แก่ 1) มีการบอกชื่อของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น 2) อธิบายถึงที่มาที่ไปของเหตุการณ์ 3) มีตัวแสดงหรือตัวดำเนินเรื่อง 4) สามารถเล่าได้ว่าตัวละครทำอะไร 5) มีการอธิบายว่าสิ่งที่ตัวละครทำไปเพื่ออะไร อีกทั้งอาจเนื่องจากเนื้อหาในแต่ละตอนที่มีการวางโครงเรื่องที่สอดคล้ององค์ประกอบความตระหนักรู้ทางสังคม 7 ด้าน การใช้ภาษาอยู่ในระดับมาก ได้รับข้อเสนอแนะให้มีการปรับปรุงการใช้ภาษาที่ง่ายต่อการทำความเข้าใจ ปรับปรุงการเล่าให้มีความกระชับขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของกล้วย มาศจรัส (2539) ที่เสนอให้มีการใช้ภาษาที่เรียบง่ายและอ่านง่าย รวมทั้งใช้คำที่เด็กปฐมวัยคุ้นเคยในชีวิตประจำวัน ด้านคุณค่าประโยชน์ที่ได้รับอยู่ในระดับมากที่สุด อาจเนื่องจาก ชุดนิทานสามารถส่งเสริมความตระหนักรู้ทางสังคม ตามแนวคิดของกุลยา ตันติผลาชีวะ (2541) ที่กล่าวว่านิทานเป็นสิ่งที่มีประสิทธิภาพสำหรับการส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับเด็กปฐมวัย และ กุลธิดา กุลคง (2555) ที่กล่าวว่านิทานสามารถถ่ายทอดความรู้ทัศนคติแนวคิดไปสู่เด็กปฐมวัยส่งเสริมพัฒนาการที่ดีตามวัยของเด็ก ครบทั้งสี่ด้าน คือ ร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา และ ภาษา

2. อภิปรายผลจากการสัมภาษณ์ครูปฐมวัย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ความคิดเห็นต่อรูปแบบของชุดนิทานมีความเหมาะสมทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการสัมภาษณ์ครูทั้ง 5 ท่านเห็นพ้องกันว่าภาพประกอบชัดเจนสวยงาม สีเส้นสวยงามสะดุดตา ใช้โทนสีได้ดี ตัวอักษรใหญ่ง่ายต่อการอ่าน เนื่องจากในการพัฒนาชุดนิทานมีการปรับปรุงแก้ไขโดยมีผู้ทรงคุณวุฒิด้านภาษาไทย และ ด้านปฐมวัยให้ความคิดเห็นและมีการปรับปรุงขนาดให้เหมาะสมกับเด็กปฐมวัยความพึงพอใจของชุดนิทานพบว่าครูทุกคนมีความพึงพอใจ อาจมาจากชุดนิทานเป็นรูปแบบที่ดีสามารถพัฒนาความตระหนักรู้ทางสังคมในเด็กปฐมวัยได้สอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้โดยการสังเกต (Observational Learning) หรือการเรียนรู้แบบจากตัวแบบ (Modeling) ของ Bandura & Walters (1977) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้ของมนุษย์เกิดขึ้นได้จากตัวแบบ อาจจะเป็นตัวแบบที่มีชีวิตเช่น ครู พ่อ แม่ คนรอบข้าง หรือตัวแบบที่ไม่มีชีวิตเช่น นิทาน และ สื่อ และ การที่เด็กเรียนรู้จากภาพในนิทาน

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัยเรื่องการพัฒนาชุดนิทานผจญภัยแนวคิดหมวกหกใบของเดอ โบโนเพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้ทางสังคมในเด็ก ทำให้ค้นพบองค์ความรู้ในเรื่องการจำแนกองค์ประกอบของความตระหนักรู้ทางสังคมของเด็กปฐมวัยที่นำไปสู่การสร้างนิทานโดยใช้คำถามกระตุ้นตามแนวคิดหมวกหกใบของ เดอ โบโนนำเสนอ ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากภาพที่ 2 แสดงถึงการพัฒนาชุดนิทานที่ได้ออกแบบเรื่องราว เนื้อหา ตามองค์ประกอบของความตระหนักรู้ทางสังคมของเด็กปฐมวัย 7 ด้านผ่านพฤติกรรมความสามารถดังนี้

1. รับรู้และระบุอารมณ์ชนิดต่าง ๆ ของตัวเอง และสามารถบอกคนอื่นถึงอารมณ์ความต้องการของตัวเอง ความชอบ และความไม่ชอบผ่านคำพูด การสนทนา
2. แสดงออกและจัดการอารมณ์ได้ โดยใช้ภาษาพูดและภาษากายได้อย่างเหมาะสม และสามารถแลกเปลี่ยนและพูดคุยเกี่ยวกับความรู้สึกกับผู้อื่นที่เข้าใจได้
3. รับรู้ว่าคนอื่นอาจมีความรู้สึกที่แตกต่างจากตนเองแม้ในเหตุการณ์เดียวกัน ผ่านการสนทนาและการรับฟังผู้อื่นอย่างเข้าใจ
4. แสดงความรู้สึกที่ดีต่อความสามารถและลักษณะเฉพาะของตนเองได้ รับรู้ว่าทุกคนมีเอกลักษณ์ของตนเองว่าเหมือนหรือแตกต่างจากเพื่อนคนอื่นอย่างไร ผ่านคำพูดและการกระทำ
5. ปฏิบัติตนกับทุกคนได้อย่างเท่าเทียมกัน เล่นและทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้กับทุกคนไม่มีการแบ่งแยก
6. แสดงความเป็นห่วงผ่านการถามว่าผู้อื่นกำลังรู้สึกอย่างไร และ เสนอความช่วยเหลือกับผู้ที่ต้องการผ่านสีหน้า ท่าทาง น้ำเสียง คำพูด ต่อผู้อื่น
7. แสดงความเคารพต่อผู้อื่นที่มีปฏิสัมพันธ์ด้วย โดยพูดคุยกับเพื่อน ครู และ คนรอบข้าง การเงยและตั้งใจฟังเมื่อผู้อื่นกำลังพูด ไม่หัวเราะเมื่อมีใครทำผิดพลาดหรือกำลังเจ็บปวดเสียใจ

องค์ประกอบของความตระหนักรู้ทางสังคมของเด็กปฐมวัยทั้ง 7 ด้านนี้ถูกนำมาใช้ในการกำหนดองค์ประกอบต่าง ๆ ในการพัฒนาชุดนิทานในทุก ๆ ด้านได้แก่ โครงเรื่อง ชี้อัตนนิทาน ชื่อตัวละคร บุคลิกลักษณะของตัวละคร ซึ่งถูกจัดวางให้สอดคล้องกับองค์ประกอบเพื่อเสริมสร้างความตระหนักรู้ทางสังคมในเด็กปฐมวัย

ในส่วนของคำถามท้ายเล่มนั้นนำกรอบแนวคิดหมวกหกใบของ เดอ โบโนมาเป็นกรอบในการตั้งคำถาม ผสานร่วมกับองค์ประกอบของความตระหนักรู้ทางสังคมของเด็กปฐมวัย 7 ด้าน นำมาซึ่งชุดนิทานผจญภัยแนวคิดหมวกหกใบของเดอ โบโนเพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้ทางสังคมในเด็กปฐมวัย

สรุป

จากการพัฒนาสื่อได้นำมาซึ่งชุดนิทานผจญภัยแนวคิดหมวกหกใบของเดอ โบโนเพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้ทางสังคมในเด็กปฐมวัยจำนวน 7 เล่ม โดยมีค่าความเหมาะสมเฉลี่ยที่ 4.59 อยู่ในเกณฑ์เหมาะสมมากที่สุด ในส่วนของการนำไปใช้พบว่าครูมีความพึงพอใจเนื่องจากเด็กได้แสดงพฤติกรรมสอดคล้องกับความตระหนักรู้ทางสังคมทั้ง 7 องค์ประกอบ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ในการนำชุดนิทานผจญภัยแนวคิดหมวกหกใบของเดอ โบโนเพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้ทางสังคมในเด็กปฐมวัยไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะให้ใช้นิทานตามลำดับการใช้ตั้งแต่เล่มที่ 1 ไปจนถึงเล่มที่ 7 เนื่องจากเป็นการศึกษาตามลำดับขั้นขององค์ประกอบของความตระหนักรู้ทางสังคมของปฐมวัยทั้ง 7 ด้าน
2. ในการนำไปใช้ครูหรือผู้ปกครองควรศึกษาคู่มือคำแนะนำ และ ตัวอย่างคำถามที่อยู่ในเล่ม รวมทั้งศึกษาเนื้อเรื่องก่อน เพื่อที่จะได้เข้าใจถึงเป้าหมายในการเล่านิทานอย่างชัดเจนและมีประสิทธิภาพ
3. ชุดนิทานสามารถนำไปปรับใช้บูรณาการร่วมกับหน่วยการเรียนรู้ได้ เพื่อเชื่อมโยงกับสาระที่ควรเรียนรู้ เช่น เรื่องราวเกี่ยวกับตัวเด็ก เรื่องราวเกี่ยวกับบุคคล เช่นการใช้นิทานเล่มที่หนึ่งเรื่อง เปิดเทอมวันแรกของजूดี บูรณาการร่วมกับหน่วยโรงเรียน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ในการวิจัยครั้งต่อไป ผู้สนใจควรศึกษาการพัฒนาชุดนิทานผจญภัยแนวคิดหมวกหกใบของเดอ โบโนเพื่อส่งเสริมองค์ประกอบอื่นของการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคม ได้แก่ การตระหนักรู้ในตัวเอง การบริหารจัดการตัวเอง ความรับผิดชอบในสิ่งที่ตัวเองเลือก และ ทักษะด้านความสัมพันธ์ รวมทั้งพัฒนาร่วมกับการจัดประสบการณ์นำไปสู่การเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมของเด็กปฐมวัย

เอกสารอ้างอิง

- เกริก ยุ้นพันธ์. (2538). *เอกสารคำสอนวิชา บร 620 การเล่านิทาน*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- กุลธิดา กุลคง. (2555). *ระบบการออกแบบหนังสือนิทานอิเล็กทรอนิกส์ร่วมกับกิจกรรมสร้างสรรค์เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนประถมศึกษา*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กุลยา ตันติผลาชีวะ. 2541. *การเล่านิทาน*. *วารสารการศึกษาปฐมวัย*, 2(2), 10-19.
- ฉวีวรรณ คูหาภินันท์. (2545). *วรรณกรรมสำหรับเด็ก*. กรุงเทพฯ: ศิลปาบรรณาการ.
- ถวัลย์ มาศจรัส. (2539). *การเขียนหนังสือส่งเสริมการอ่านและหนังสืออ่าน*. กรุงเทพฯ: เลิฟแอนด์ลิฟเพรส.
- มัลลิกา เจริญพจน์. (2546). *ผลการจัดประสบการณ์โดยใช้แนวคิดหมวกคิด 6 ใบของ เดอ โบโน ที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของเด็กอนุบาล*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Bandura, A., & Walters, R. H. (1977). *Social learning theory* (Vol. 1). New Jersey: Prentice Hall.
- Burke, K. (2018). *A grammar of motives*. London, England: Forgotten Books.
- CASEL. (2020). CASEL'S SEL Framework. Retrieved from <https://casel.org/casel-sel-framework-11-2020/>

- Çer, E. (2016). Preparing Books for Children from Birth to Age Six: The Approach of Appropriateness for the Child. *Journal of Education and Practice*, 7(6), 78-99.
- De Bono, E. (2000). *Six Thinking Hats for School*. London: Penguin Book.
- Durlak, J. A., Weissberg, R. P., Dymnicki, A. B., Taylor, R. D., & Schellinger, K. B. (2011). The Impact of Enhancing Students' Social and Emotional Learning: A Meta-Analysis of School-Based Universal Interventions. *Child development*, 82(1), 405-432.
- Ju, H.-j., & Lee, S.-h. (2019). Mothers' Perceptions of the Phenomenon of Bullying among Young Children in South Korea. *Social Sciences*, 8(1), 12.
- Koth, C. W., Bradshaw, C. P., & Leaf, P. J. (2008). A Multilevel Study of Predictors of Student Perceptions of School Climate: The Effect of Classroom-Level Factors. *Journal of Educational Psychology*, 100(1), 96–104.
- Kucirkova, N. (2019). How Could Children's Storybooks Promote Empathy? A Conceptual Framework Based on Developmental Psychology and Literary Theory. *Frontiers in Psychology*, 10(121). <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2019.00121>
- Linder, R. (2021). Enhancing Social Awareness Development Through Multicultural Literature. *Middle School Journal*, 52(3), 35-43.
- Ministry of Education Republic of Singapore. (2013). *Social and Emotional Development Nurturing Early Learners*. Retrieved from <https://www.nel.moe.edu.sg/qq/slot/u143/Resources/Downloadable/pdf>
- Morrell, E., & Morrell, J. (2012). Multicultural Readings of Multicultural Literature and The Promotion of Social Awareness. *New England Reading Association Journal*, 47(2), 10-16.